

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Aratás után.

Az idej aratási áldás betakarítása közben a szántóvető ember, rendes szokása szerint is, de talán még inkább a kortünetek és közállapotok láttára, önkéntelenül és észrevétlenül is elgondolkozik magában a múlt idők, a jelen helyzet és a jövőbeli kilátások felett. Legközvetlenebbül azonban leköti figyelmét a mai válságos viszonyokkal kapcsolatos események és élmények hosszú sorozata. Milyen nagy béketűréssel, bizó reménységgel kellett várnia napról-napra, amíg az általa barázdákba hintett magvak kicsiráztak, meggyökereztek, szárba szökkenek, kalászatok eresztettek, amelyek aztán a bizakodás, reménykedés, kilátások, tervezgetés egész raját idézték lelki szeméi elé. Eszébe jutott az is, vajjon milyen lesz a mezei munkálkodással egyidejűleg verítkezve és véráldozatokkal folytatott dúló harcok után végre valahára bekövetkező leszámolás eredménye. Ám, bizonyára hiabavaló volt volna a szántóvető minden munkája és esengése, ha az Úr nem adott volna a vetésre a maga idejében harmatot, esőt, napfényt és meleget. Viszont, — bármily ellenmondással akarná is bárki elvitatni, — a háborús aratások szintén az Úr tudtával és akaratóból történnek aképpen, ahogy azt a mindenkor történelmi fejlemények mutatják. Az ember dolga a létért és a léttel való küzdelem, a munka; de a siker, az áldás onnan felülről száll alá, a kifürkészhetetlen örök bölcsesség megállapítása szerint.

Ha most már azt látjuk, hogy a föld, a természet rendi szerint meghozza a maga gyümölcsét: elsőben is nem arra kell gondolnunk, hogy ime a magvető verejtéke nem hullott hiába, meg hogy ismét el vagyunk látva esztendőre való kenyérrel; hanem mindenek előtt háládatossággal el kell ismernünk az Isten gondviselő jóságát, hogy tudniillik nem tekintvén az eláradott bűnök özönére, felhozta napját mind az igazaknak, mind a hamisaknak földjére, s bár nincsen érdemünk az ő meg-megújuló jótéteményeire, mégsem törte el

a kenyér botját, sőt kitkit állapotához mérten táplál, ápol, eltart ingyen jóvoltából. Eként illik magasztalnunk a Mindenhatót azért a nagy irgalmasságáért is, mellyel a népekre bűneik miatt reájok szakadt háború irtózatosságainak, reménységünk szerint, immár végét szakítja és földeríti felettünk annyi hő fohászokodás után a békesség ama napját, melynek eljövetelet milliók meg milliók nagy epekedéssel várták. Az Isten iránt tartozó eme háládatosság minden keresztyén embernek öröklött evangéliomi erénye, amely a hívő lélekből mint forrásból fakad föl és utat talál a kegyelem trónjához, mint kedves lelki áldozat. Erre való tekintetből is nagyon sajnálatos az az elég sokszor, s kellőképpen eléggé nem kárhöz-tatható jelenség, hogy a háládatosság keresztyéni erényére való nevelés és oktatás, úgyszintén az annak gyakorlására irányuló nemes példaadás, a keresztyén egyház bazai iskoláinak falai között és az életben, az utóbbi idő folyamán angyira elhalványul, hogy a múlt iskolai év alatt történt siralmas események láttára már-már alig tudtunk ráismerni a téves eszmék és önző hiú érdekek által megfertőzött tanintézetek hajdan egészséges és még csak előbb is ép szellemére, az anyaszentegyház veteményes kertjeinek munkásaira és csemetéire, minthogy ezek a hagyományos ősi jellemből kiforgatva, romlásnak indultak, kimondhatatlan kárára már idáig is minden egyes magyar keresztyénnek, valamint az egyházi és polgári társadalomnak. Végső ideje, hogy, még ha nem lehetne is a fejlődés menetét visszaterelni a régi nyomokra: gyökeres és alapos intézkedésekkel biztosítsuk iskoláinkat és tanítóinkat minden esztelen és tisztátalan irányzat ellenében, hogy kellőképpen felvértezve és megóva legyenek bármely ellenséges és romboló támadások meg-hiúsítására.

Hogyha azonban, egyebektől eltekintve, csakis a jelenlegi általános aratási viszonyokat vesszük szemügyre: azt lehet mondanunk, hogy az idők viharos járása

a köteles és részrehajlat-

lan önbírálat eredményének meglátolása után, nem lehet okunk a zúgolódásra, panaszra, lamentálásra, sőt megnyugvással és bizodalommal tekinthetünk a jövőbe. Ha erkölcsi, szellemi, lelki képességeinket méltóképpen egyesítjük; ha öröklött és szerzett értékeinket megbecsüljük; ha a keresztyén szeretet erényét nem csupán szóval emlegetjük, hanem inkább valósággal gyakoroljuk: akkor bizvást remélhetjük, hogy jövődöre vidámabb, biztatóbb, bőségesebb lesz az aratás az ideinél. Hasonlóképpen leszünk, de csakis hasonló elvek érvényesítése mellett minden egyéb tekintetben és minden más vonatkozásban is.

A felszínesen szemlélődő ember mindezt nem tudja elképzelni, mert fogalma sincs róla, sőt talán éppen ezen az okon kétségesnek is véli, hogy a természeti és szellemerkölcsi lét oki és okozati viszonyban, úgyszólván szerves egységi összeköttetésben van egymással. A lelkiképpen élő és örök rendeltetése felől tudatos keresztyén ember azonban nemcsak átérzi és megérti, hanem értékesíteni is tudja a természeti és szellemerkölcsi világban meglévő, noha az avatlatlanokra nézve titokzatos összhangot, olyan formán, mint ahogy cselekszi például az a halász, aki hálóját a hullámfodrok alá mélyen levetni, avagy az a szántóvető, aki az ekét a föld kérge alá jó mélyre leereszteni képes levén, a rejtélyesnek látszó mélységből nagy értékeket hoz napfényre. Ehez képest az aratás is, mint az ember természeti lételének egyik lényeges feltétele, több oldalú vonatkozásban van az erkölcsi és szellemi lét jelenségeivel. Így például a mezei aratás áldása a testi táplálás mellett egyszersmind a szellemi és erkölcsi intézmények ápolására is van rendelve. Mert nem azért oly bőséges a föld termése, hogy azt az emberek eme vagy ama módon mind elfogyasszák, megemésszék, vagy éppen azzal visszaéljenek, hanem hogy annak értékével az erkölcsi és szellemi intézményeket, a közművelődést, a tökéletesedést, a közjót istápolják, a nyomort megszüntessék és az egyetemes megelégedést, a testvériességet munkálják. Keresztyéni és illendő dolog tehát, hogy minden egyes aratáskor, kiváltképpen pedig a jelenvaló megpróbáltatások idején, szeretettel gondoljunk a gyülekezeteink szegényeire, árváira, ügyefogyottaira, úgyszintén az egyházi magtárak felsegélésére, az iskolák, templomok rendeltetészerű fenntartására, a jövő ivadékok számára méltó örökségül hagyandó áldásos intézmények létesítésére, és így tovább.

E gondolattól indítatva s vezéreltetve buzdultak fel a múltban és buzduljanak föl a jelenben is, egyházunk és társadalmunk áldozatkész

tagjai a közjóléti és közművelődési intézmények gyámolítására, közelebbről pedig a mi több százados múltú, de jelenleg nagy anyagi nélkülözésekkel küzdő debreczeni kollégiumunk felsegélésére. Ez a mi helybeli és országos dicsekedésünk, ez az ezer meg ezer nevelt, művelt, közhasznú, derék hazafi dajkáló édes anyja, most is számos ifjúnak nyújt békés családi otthont és eltartást.

Amikor tehát az idej aratás áldását hálaadással élvezzük: gondoljunk a több rendbeli szükségleteknek tőlünk telhető kielégítése közben a debreczeni kollégium tápintézetére is, amelynek javára aki adakozik: jó magot hint a jó földbe, mely a maga idejében megtermi a remélt és várt aratási áldást, harminc — hatvan — sőt száz annyit.

Arató.

Iskola

Tanítóképzés.

A magyar tanítóság egy részének a bolsevizmus uralma alatt tanúsított magatartása állandóan élénk fejtegetés tárgyát képezi egyházi körökben. Keresik, kutatják az okokat, amelyek az eddigi hazafias, kötelességöt hiven teljesítő tanítóságot ily ballépésre vezették s ellenségévé tettek a vallásnak, az egyháznak, a hazának. Még visszhangzanak füleinkben azok a dicsérő és magasztaló szavak, amelyekkel még csak alig 1—2 éve a társadalom minden rétege adózott a magyar tanítóságnak a háborúban tanúsított önfeláldozó magaviseletéért s azért a hazafias szellemért, amelyben a magyar gyermekeket mindnyájunk meglegedésére nevelte. És ma a tanítóság egy része saját kezével tépte le a feléje nyújtott borostyánkoszorút, elfelejtette egyházát, azokkal kiabált, akik előtt haszontalan, üres, ámitásból kitalált fogalom a haza. Honnan e változás? Melyek az okai e nagy fordulásnak? Ott áll előttünk újra és újra a megfoghatatlan magaviselet talányszerűsége.

Közelfekvőnek látszik az a gondolat, hogy az egyház és a haza mostoha bánásmódja miatt felgyülemlett minden keserűség lobbant ki egyszerre a tanítók lelkéből a bolsevizmushoz való csatlakozással s lappangó bosszúérzete a legszentebb eszmények sárbatiprásával tombolta ki magát. Az egyház, közelebbről a református egyház, a maga szegénysége mellett minden lehető megtegy a tanítók érdekében. Véghetetlen áldozat árán annyi meg annyi teljesen szegénysorsú ifjút tanított ki, úgyszólván ingyen, képzőintézetekben. Künt az életben, az egyes egyházakban a lelkész és a tanító fizetés közt nem volt kiáltó ellentét. Busás javadalmazásáért alig irigykedhetett a tanító a lelkészre. A mi lelkészeink általánosságban sohasem kicsinyelték a tanítói magasztos hivatást, az itt-ott basáskodó lelkészeket pedig egyenesen elítélte a közvélemény. És a haza? Nézzük meg az utolsó évtized törvényei közül azokat, amelyek a tanítói állásra, javadalmazására, nyugdíjügyre vonatkoznak, nem világosan kiérezhető-e ezekből az a törekvés, hogy az ország — bár megkötött kezekkel — a tanítók fontos hivatását anyagi helyzetük javításával mindegyre jobban értékelték. Sok kívánni való volt itt.

Elismerjük, hogy a tanító még mindig nem kapta meg nehéz munkájának az ellenértékét. De az ország

nem tehetett erről, mert más célra vonták el tőle a milliókat. És még azt se felejtjük el, hogy a szellemi pályák közül a tanítói pályán lehet a leghamarabb célhoz jutni. Melyik szellemi pálya az, ahol az ember már 18 éves korában célhoz juthat, családot alapíthat, mint a tanítói pályán? A többi szellemi pályán mindezt csak 28—30 éves korban lehet elérni.

Az egyház- és hazaelenes tanítók érthetetlennek látszó magaviseletének indokát a tapasztalásból szerzett és elfogulatlanul leszűrt ismereteim alapján a hiányos képzettségben találom meg. A bolsevizmus, amint már általában megállapítást nyert, járványos lelki betegség. Miként a járvány gyöngye, csenevész, ellenállásra alkalmatlan testi szervezetet szokott leghamarabb megtámadni s áldozatul ejteni, úgy a bolsevizmus, mint járvány, gyöngye, képzetlen lelkeket, ingadozó, a közérdek félretolásával a maga hasznát vadászó jellemeket ragad magához. A világhírű pedagógus Herbart „Allgemeine Pädagogik“ című munkájában azt a fontos kijelentést teszi: „Csak a képzettek lehetnek erényesek“. Igaz, hogy ez alól az állítás alól is van kivétel, de be kell ismernünk, hogy a valódi képzettséget komoly munkával elsajátított elmék jellem, erkölcs, kitartás tekintetében mindig megbízhatóbbak, mint a léha, üres lelkek.

Nézzük az alkalmazást. Kik jönnek a tanítói pályára? Előttöm fekszenek az akták: legnagyobb számmal a polgári négy osztályt elégséggel végzett tanulók, vagy olyanok, akik a gimnáziumban 1, vagy 2 tárgyból megbuktak. Hozsánával fogadjuk azokat, akik elvéte jó vagy kivételesen, tüneményeszerűen jeles osztályzattal jönnek hozzánk. A középiskola hajótöröttjeiből — tessék megmondani — milyen képzettségű tanítókat tudunk mi nevelni. Legtöbbjét a legnagyobb vesződség mellett még a negyedévre sem tudjuk megtanítani a helyesírásra. Nem csoda, ha az ilyen emberek, akik vesződséggel jutnak az oklevélhez, az életben az elégedetlenség képviselőivé lesznek. Nem ismerték a komoly munkát a tanulói életben, nem akarják ismerni az élet nagy iskolájában sem. Miként a fizikai munkások közül a dologkerülők voltak a leghangosabb bolsevisták, úgy a tanítók közül is a komoly munkát kerülő, a tanítás nehéz munkájában nem nagyon gyönyörködő, mindenképpen szerepelni vágyó egyének lettek a bolsevizmus hangadói.

Megfigyeltem a debreczeni tanítókat a bolsevizmus s az azt megelöző ultra szocializmus idején. Debreczen sok, derék tanítója teljesen félreállt, lelkiismereti furdalást érzett a tanítói szakszervezetbe való belépés előtt, ahová a terror kényszerítette őket. Szavukat nem lehetett hallani, az egyház ellen sohasem agitáltak; de annál hangosabbak voltak a közismert, tartalom nélküli szereplők. Egyik ilyen férfiútól hallottam március 30-án a tanítói szakszervezetben egy, az egyházat kigúnyoló oly gyöngye előadást, hogy mi megbuktatnók azt a negyedévest, aki ilyen dolgozattal merne előállani. A képzetlenség eldorádója volt a bolsevizmus korszaka. Ha itt-ott képzetlenebb emberek csatlakoztak is a bolsevizmus-hoz — azokat csak a szerepelni, érvényesülni vágyás vezette oda. Az ilyenek azonban, jellem tekintetében, már régen nem sokat nyomtak a latba a közvélemény előtt.

Már most, tessék elképzelni, ha ilyen képzetlen, gyöngye jellemű tanító mellé odaáll a bolsevizmus sátnája s azt mondja neki: „Jöjj hozzánk, 24.000 korona fizetést kapsz. Eddig utolsó voltál az urak közt, most első leszel a nép között!“ — vajjon nem szédül-e el s ő, aki nem szokta meg az események és a tények felett a kritika, a bírálat gyakorlását sem, nem dobja e oda ma-

gát az általa meg nem értett, de nagyszerű előnyöket nyújtó kommunizmus karjaiba. Bármint keressük az okokat, végre is reá jövünk, hogy a tanítóképzés mai rendszerében van a legnagyobb hiba. Magasabb képzést, jobb javadalmazást kell biztosítani a tanítóknak s ezzel arra törekedni, hogy feltétlenül jobb anyagot kapjanak a képzőintézetek. Erről talán egy más alkalommal írok.

Nagyon sajnálatos volna, ha a közvélemény neheztelése a bolsevista tanítókról elterjedne az egész tanítói testületre, amely nem tehet arról, hogy egyes tagjai annyira megfélemlítettek magukról. Elvégre más testületben is akadtak emberek, akik oly hangos lármával eveztek a bolsevizmus szennyes hullámain.

Dr. Veress István.

Külföld

A protestánsok Franciaországban.

Érdekes képet rajzolt nem régen egy francia folyóirat a franciaországi protestánsokról, különösen az ő csekély számuk mellett az országban tapasztalható nagy befolyásukról, amit szorgalmukkal, jólétükkel, bámulatos erélyükkel és kitartásukkal érnek el. Franciaország lakossága körülbelül 80%-ában római katolikus, a protestánsok 2%-át sem teszik a lakosságnak, de a közéletben való szereplésük után ítélve számukat jóval nagyobb-nak lehetne gondolni. Igazi hazájuk a Cevennek bércei között és az azoktól minden irányban elterülő völgyekben és lapályokon van. Azok között a bércek között, ahol mint kamisardok küzdötték ki két évtizeden át valóságos szabadságukat. Legtöbbben laknak Gard departementben. Itt főhelyük a híres Nîmes. Azután Ardecheben, Dromeban és Tarnban. Ez utóbbiban van Montauban, ahol a hugenották theologiai fakultása van. Ennek híres, tudós tanára, Kálvin nagyszabású életrajzának írója, Doumergue Emil, aki, tudvalevőleg, 10 évvel ezelőtt Magyarországon is járt s könyvet is írt a magyar reformátusokról. Ezekén kívül még Haute-Loireban és Héraultban laknak tömegesebben. Hírneves városuk Héraultban Montpellier, ahol régebben szintén theol. akadémiát tartottak fenn, de azt később, számuk és erejük fogytával, kénytelenek voltak feladni.

A francia reformátusok, az ú. n. hugenották összes száma alig haladja meg a 600 ezret, lutheránus van 80—90 ezer, independens mintegy 10 ezer. Csekély számban találhatók s néhány egyházközséget alkotnak még a baptisták és methodisták is. Együttvéve tehát a protestánsok csak egy kis szigetet képeznek a nagy római katolikus óceánban: hatvanad részét sem teszik a francia nemzetnek, de hatásuk nemzetgazdaságilag, politikailag és erkölcsileg egyaránt nagyfokú és az egész országra kiterjedő. Iparban a legelső helyen állanak s valósággal vezetnek az országban. A kereskedelem jó részét is kezükben tartják. Mellettök az élelmes zsidók sem tudnak boldogulni, kiknek száma Franciaországban alig haladja túl a százezret, noha agitativ működésükkel szinte négyszer annyinak tűnnek fel.

Főként a kálvinisták, az ősi hugenották ivadéka mutatkoznak ma is munkában, hitben és erkölcsben egyaránt erőseknek. Szellemökkel, műveltségökkel, kitartó igyekezetükkel annyira uralkodnak, a társadalmi életben városi, megyei és állami kormányzatban annyi helyet foglalnak el és annyira fölényben vannak az országban, különösen annak déli részében, hogy önkéntelenül is az a szilárd valláspolitikai szervezettségük jut eszünkbe, mely-

